

5 - Halka Doğru

Türkçülüđün ilk esaslarındandır biri de bu “Halka Dođru” prensibidir. Vaktiyle, bu prensibi uygulamak üzere, İstanbul’da Halka Dođru adlı bir dergi çýkarýyorduk. Sonraları, İzmir’de de aynı isimde bir dergi yayınlandı
Halka Doğru
(Ziya Gökalp - Türkçülüğün Esasları)

Türkçülüđün ilk esaslarındandır biri de bu “Halka Dođru” prensibidir. Vaktiyle, bu prensibi uygulamak üzere, İstanbul’da Halka Dođru adlı bir dergi çýkarýyorduk. Sonraları, İzmir’de de aynı isimde bir dergi yayınlandı.

“Halka dođru gitmek”, ne demektir? Halka dođru gidecek olanlar kimlerdir? Bir milletin aydınlarına, fikir adamlarına o milletin “Seçkinler” i adý verilir. Seçkinler, yüksek bir eđitim ve öđretim görmüş olmakla, haltan ayrılan olanlardır. Ýpte, halka dođru gitmesi lazım gelenler bunlardır.

Seçkinler, halka doğru niçin gidecekler? Bu soruya bazıları şöyle cevap veriyor: “Seçkinler, halka, milli kültür götürmek için” gitmelidirler. Halbuki, önceki bölümde görüldüğü üzere, yurdumuzda “milli kültür” denilen şey yalnız Halka Doğru vardı. Seçkinler henüz milli kültürden nasiplerini almamışlardır. O halde milli kültürden yoksun bulunan seçkinler, milli kültürün müzesi olan halka, nasıl bir biçimde milli kültür götürebilecekler? Meseleyi çözebilmek için, önce bu noktalara cevap verelim: seçkinler neye sahiptir? Halkta ne vardır? Seçkinler medeniyete sahiptir. Halkta milli kültür vardır. O halde, seçkinlerin halka doğru gitmesi için iki amaç için olabilir: 1) Halktan milli kültür terbisi almak için, halka doğru gitmek. 2) Halka medeniyet götürmek için, halka doğru gitmek.

Gerçektende seçkinlerin halka doğru gitmesi iki amaç içindir. Seçkinler, milli kültürü yalnız halkta bulabilirler, başka bir yerde bulamazlar. Demek ki, halka doğru gitmek, milli kültüre doğru gitmek demektir. Çünkü, halk, milli kültürün canlı bir müzesidir.

Seçkinlerin çocukken aldıkları terbiyede milli kültür yoktu. Çünkü içinde okudukları okullar halk okulu değildi, milli okul da değildi. Nedenle milletin seçkinleri milli kültürden yoksun kalarak yetiştiler, millilikten uzaklaşarak yetiştiler. Pimdi, bu eksikliği tamamlamak istiyorlar. Ne yapmalıdırlar? Bir taraftan halkın içine girmek, halkla beraber yaşamak, halkın kullandığı kelimeleri, cümlelere dikkat etmek. Söylediđi atasözlerini, gelenekte yaşayan bilgelikleri duymak düpünündeki ve duyupundaki yöntemi benimsemelerini, müziğini dinleyerek, dansını oyunlarını seyretmek. Hayatına, ahlaki duygularına katılabilmek giyinişinde, evinin mimarisi, mobilyalarının sadeliğindeki güzellikleri tadabilmek. Bundan başka, halkın masallarını, fýkralarını, menkıbelerini, “tandırname” adý verilen, eski törenden kalma inanışları öğrenme. Halk kitaplarını okumak. Korkut Ata’dan başlayarak halk nüktecililiğini, çocukluğumuzda seyrettiğimiz Karagözle orta oyununu aramak, bulmak lazım. Halkın cenkenleri okunan eski kahvelerini, Ramazan gecelerini, Cuma arifanelerini, çocukların her yıl sabırsızlıkla bekledikleri çobkun bayramlarını yeniden diriltmek, canlandırmak gerek, halkın sanat eserlerini toplayarak milli müzeler kurmak gerek. Ýpte, Türk milletinin seçkinleri, ancak uzun süre halkın bu milli kültür müzeleri ve okulları içinde yaşadıkandan sonra millileşmek imkanına kavuştular. Rusların en büyük şairi olan Puşkin, bu biçimde millileştiği içindir ki, gerçekten bir milli şair oldu. Petrark, Jean Jacques Rousseau, Goethe, Schiller, D’Annunzio gibi milli şairler hep, haktan aldıkları güç sayesinde sanat dahileri oldular.

Sosyoloji de bize gösteriyor ki deha aslında halktadır. Bir sanatkar, ancak halktaki estetik zevkin görüldüğü bir yer olursa, dahi olabilir. Bizde dahi sanatçıların yetişmemesi, sanatkarlarımızın estetik zevklerini halkın canlı müzesinden almamaları, yüzüne bakarsanız, Bizde şimdiye kadar, halkın güzellik duygusuna kim değer verdi? Eski Osmanlı seçkinleri, köylüleri epek Türk diye ağadıldılar. Şairlerin behirilileri de; tabıralı deyimlerle küçümsenirdi. Halka bütün olarak verilen isim avam kelimesinden ibaretti.

Havas, yalnız sarayın kullarının oluğturduğu Osmanlı seçkinleriydi. Halka değer vermedikleri içindir ki, bugün bu eski seçkinlerin sanatının ne dili, ne ölçüleri ne edebiyatı, ne müziği ne felsefesi, ne ahlak sistemi, ne politikası, ne ekonomisi, özetle hiçbir şey kalmadı. Türk milleti, bütün bu şeylere yeniden, her birinin alfabesinden başlamak zorunda kaldı. Bu milletin, yakın bir zamana kadar, kendisine özel bir adı bile yoktu. Tanzimatçılar ona: “Sen, yalnız Osmanlısın. Sakın, bapak milletlere bakarak, senin de milli bir ad isteme! Milli bir ad istediğın anda, Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılmasına neden olursun!” demişlerdi. Zavallı Türk, “vatanımı kaybederim” korkusuyla “Vallahi Türk değilim, Osmanlılıktan başka hiçbir topluluğa ait değilim” demek zorunda kalmıştı. Bopo’ya karpı bu sözü her gün söyleyen milletvekillerimiz bile vardı.

Fakat bu Osmanlılar hiç düpünemiyorlardı ki, her ne yapsalar, bu yabancı milletler, Osmanlı topluluğundan ayrılmada çalışıyorlardı. Çünkü, artık yüzlerce millettendir olupmuş yapay toplulukların devamına imkan kalmamıştı. Bundan sonra, her millet; ayrı bir değilim olacak, homojen içten doğal bir toplum hayatı yaşayacaklardır. Püpheşiz. Avrupa’nın batısında beş yüzyıldan beri başlıca sosyal gelişme hareketi, mutlaka doğusunda da başlayacaktır. I. Dünya Savaşı’nda Rusya, Avusturya ve Osmanlı İmparatorluklarının yıkılması da gösterdi ki, bu sosyal kıyamet pek yakındır, acaba Türkler, bu sosyal mahşer meydanına kendilerinin de Türk adlı bir millet olduklarını, Osmanlı İmparatorluğu içinde kendilerinin de özel bir vatanları ve milli hakları bulunduğunu bilmeyerek, anlamayarak çýkmış olsaydılar, başkınılıktan ne yapacaklardı? Yoksa “Mademki Osmanlılık bizim artık hiçbir milli ümidimiz hiçbir politik emelimiz kalmadı mı?” diyeceklerdi. Önceki Türkçülüde ilgisiz kalan bazı insanlar Osmanlılar, Wilson Prensipleri ortaya atıldıktan sonra, “Türkçülük bize, Osmanlı İmparatorluğu’ndan ayrı, özel bir hayatımız, sınırları etnografya bilimi tarafından çizilmiş milli bir vatanımız, bu vatanı kendi kendimizi tam bir bağımsızlık

yönetmekten ibaret olan milli bir hakkımız olduğunu zamanında bir çoğumuzun zihnine ve ruhuna yerleptirmiş olmasaydı, bugün halimiz ne olacaktı?” demeğe başladılar. Demek ki, yalnız bir tek kelime, kutsal ve mübarek Türk kelimesidir ki, bu karyı içinde doğru yolu görmemize neden oldu.

Türkçüler, seçkinlere yalnız milletlerinin adını öğretmekte kalmadılar; onlara, milletin güzel, dilini de öğrettiler. Fakat, verdikleri bu öğrettikleri güzel dil de halktan alınmıptı. Çünkü, bunlar yalnız halkta kalmıptı. Seçkinler sınıfı ise, pımdıye kadar, bir uyur yapıyordu. Uyurgezerler gibi iki kişilikleri vardı. Gerçek kişiliği Türk olduğu halde, uyurgezerlik hali içinde kendini Osmanlı sanıyor. Öz dili Türkçe olduğu halde, uyurgezerler gibi, hastalık sonucu olarak, yapay bir dil kullanıyordu. Piirde de, kendi doğal ölçülerini bırakarak, acemden aldığı taklit ölçülerle piir okuyordu. Türkçülük, bir ruh doktoru gibi, bu uyurgezeri, Osmanlı olmayıp Türk ol dilinin Türkçe ve ölçülerinin halk ölçüleri olduğuna inandırdı. Hayır, inandırmak değil, kelimenin tam anlamıyla ona bunu, ilmi ve kanıtladı. Böylelikle ki, seçkinler, yapay bir uyurgezerlik halinden kurtularak, normal bir biçimde düpünmeğe ve duymağa başladılar.

Fakat, bugün itiraf etmeliyiz ki, bu seçkinler, halka doğru yalnız bir tek adım ata bilmiyorlardı. Tamamen halka doğru gitmiş olmak için, halkın içinde yapıyarak, ondan milli kültürü tamamen almaları gerekir. Bunun için yalnız bir çare vardır ki o da Türkçü gen öğretmenlikte köylere gitmesidir. Yapılı olanlarda, hiç olmazsa, Anadolu’nun iç behirlerine gitmelidirler. Osmanlı seçkinleri ancak tamamen halk kültürünü aldıktan sonradır ki, milli seçkinler haline gireceklerdir.

Halk doğru gitmenin ikinci görevi de, halka medeniyet götürmektir. Çünkü, halkta medeniyet yoktur. Seçkinlerse, medeniyetin anahtarlarına sahiptir. Fakat halka, değerli bir armağan olarak apağıda gösterdiğimiz üzere, doğu medeniyetini veya onun bir da olan Osmanlı medeniyetini değil, Batı medeniyeti götürmelidirler.